

Nro. 34.

A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRALY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből Kedden Oktober 27-ik napján 1812-dik
esztendőben.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

B é t s.

Nemes KözépSzólnok Vármegye első Al-Ispánját
Tekint. Nemes Zilahi *Laskay Sámuel* Urat, szá-
mos esztendőkig való hív és hasznos szolgálatjá-
ra nézve, és azon tekintetből is, hogy néhai Bá-
ró *Wesselényi Miklós* Fő Ispán Úrnak 1809-dik
esztendőben lett halála után, azon Nemes Vár-
megyét, mint Orodinarius Vice Ispány mind ad-
dig, míg Báró *Wesselényi József* Eő Nagysága an-
nak ebben az esztendőben Adminisztrátorává tété-
tett volna, nagy böltsességgel, és a' Nemes Pub-
likum tellyes meg elégedésére kormányozta, Kir.
Tanátsosi rangra emelni kegyelmesen méltózta-
tott Eő Cs. K. Felsége.

Néhány Német Országi közönséges levelekben azoknak az Orosz Generálisoknak életek, a' kik a' jelen való háborúban esméretesekké lettek, rövideden előadatik. — *Tormasow* Generál Lajtnant, a' ki az Orosz Ármádiának 9-dik és 15-dik osztályait kórmányozza, és most a' Török Országból vissza ment Orosz hadi seregekkel megerőssítetett, az 1792-ik és 1794 ik esztendőkbéli Lengyel Országi hadakozásokban esméretessé tette magát, és még akkor tsak General Major volt. Néhai *II. Katalin* Orosz Császárné az ő vitézi bátorságát nagyon betsülte, és noha őtet *Kosciusko* Lengyel Generális a' Warsau és Krakau közt esett verekedésben nagyon megverte, még is mindazáltal szembetűnőképen megkülömböztette őtet, a' *Wladimir* vitézi rendének nagy keresztével, és egy gyémánt kövel rakott kardal ajándékozván meg őtet. Azon idő pontjától fogva mindenkor szolgálatban volt, de nem mint fő vezér, hanem a' Frantziák ellen való háborúban 1806-ik, és Finlándiában 1810-ik esztendőben a' *Benningsen* fő vezérlése alatt, a' midőn mindenkor megkülömböztette magát. — Az ő jelenvaló háborúban mutatott vitéz tettei friss emlékezetünkben vannak.

Platow a' Kozákoknak Hetmanjok, avagy Fő Vezérjek, a' maga, és az alatta lévő Kozákoknak vakmerő bátorságok által magát egynéhány háborúban esméretessé's híressé tette, ámbar az ellenséggel való verekedésekben a' maga lovasaival soha semmi elválasztó dolgot nem mivelt, 57 esztendő's korában való, igen bátor és fortélyos ember. Az ő Dóui Kozákjai nálánál

nagyobb h r st e' világon nem esm rnek, igaz is, hogy a' török, persiai és más háborúkban mind az ellenséges seregeknek, mind a' föld népének nagy félelmekre voltak; de a' jelenvaló háborúban hátat vetett nékiek a' hadi szerentse. (a)

Baggowut General Lajtinant a' Prusszusok  s Oroszok közt támadt háborúban lett leg elsőben esméretessé, a' mellyben Feldmarsal *Benningen* vezérlése alatt vitézi módon viselte magát. A' jelenvaló háborúban az Orosz Cs sz. Armádia 2-ik osztályát k rm nyozza. Az 1806-ik esztendő Decemb. 26-ik napján esett verekedésben jelesen meg különböztette magát.

(a) D ni Kozákoknak neveztetnek azok a' Kozákok, a' kik a' Kioviai helytart s gban a' Don, Donecz Medveczi, Coperi,  s Busuluki folyóvizek mellett laknak, 130 városokat, és Slobodakot b rnek. Ezektől a' D ni Koz kokt l származtak a' Wolgai, Terkisi, Grebenskisi,  s Sib riai Kozákok. A' Kozákok közönségesen olyan népek, a' kik a' Tatár  s Török Országokban, nevezetessen Ukrajni ban laknak, és három rendbéliek Európában és  si ban. A' Lengyel vagy Sapori Kozákok Vohlhini ban, Ukrajni ban és a' Don 's Dnieper folyóvizek mellett fekvő tartományokban és szigetekben lakoznak, 's t bnire az Orosz Birodalom alatt vannak; másként Hajdamakoknak is neveztetnek. — Az Orosz Kozákok a' Kiowi Vajdaságban, a' Török Kozákok pedig, a' kik a' Fényes Port -

Markow Genrál - Lajtnant 52 esztendő's ember, az 1807 ik esztendőbéli háborúban a' Marsal *Benningsen* fő vezérlése alatt volt Orosz Ármádia egy osztály seregét vezérlette, és az elvesztett Dántzig városának visszavételére küldetett. Mohrungen mellett a' Ponte - Corvoi Hertzeg. (mostani Svécziai korona hertzeg volt Marsal *Bernadotte*) vezérlése alatt volt Frantzia hadi népre Pfarrersfelden falu mellett bukkánván, avval 1807-ik esztendőben, Januarius 15-ik napján ke-

nak adóznak, a' Dnieper folyóvíz mellett, és az Oczakóvi Tatároknak földökön laknak.

Hajdan minden itt leírt Kozákok a' Lengyel Korona alatt voltak, és az Ország határaitra telepítettek le azért, hogy azt a' Tatárok ellen őrizték és védelmezzék; de minekutánna 1652-ik esztendőben meg bosszantattak, és semmi elégtételt nem nyertek volna, gyakorta való feltámadások által ezer meg ezer bosszúságot okoztak a' Lengyeleknek, míg végtére a' Lengyelek és Oroszok közt 1667-ik esztendőben kötött békeességben egész Ukrajnia a' Dnieperen túl lévő hajlékaikkal együtt az Oroszoknak engedettek, és azon idő pontjától fogva a' Lengyel és Orosz Kozákok közt különbség tétetett. Görög valláson vannak, erős és izmos emberek, szabadságokat szeretők, jó katonák, de jobb haramják, mellnek valamint a' szárazon; úgy a' fekete tengeren is elég példáját adják.

ményen megütközött, mellyben díszösséggel, de minden győzedelem nélkül hagyta el a' tsata piatztot. A' jelenvaló háboruban Vohlhiniában két gyalog, és egy lovas osztály sereg bízott kormányozására.

A' Bukaresti tudósításokból azt olvassuk, hogy a' Fényes Porta parantsolatot adott a' Duna mellett táborozó Török hadi seregeknek, hogy a' Moldvai és Havasalföldi hertzsegeket, melyeket ennelötte a' Hospodárok avagy Vajdák szabadon igazgattak, 's azokban senmi Török katonák nem voltak, most azok által foglaltassanak el, és az onnan kimarsirozó Orosz hadi seregeket a' Pruth vizéig nyomba kövessék. Az e' miatt támadt nyughatatlanság és félelem sok Bojárokat arra bírta, hogy hazájokat, 's honnyaiakat elhagyván az Austriai földön telepedjenek le. — Bojároknak nevezettek hajdan Moskauban a' Státusnak elsőbb rangú tisztviselői, a' kiket a' leg régiebb, és leg nevezetesebb familiákból magok a' Czárok neveztek ki, 's leg többen közöttök *Knések*, az az, hertzegek voltak. — Első Péter Orosz Császár uralkodása alatt, a' midőn tudniillik az egész Orosz Constitutzió új formába ötetett vala, ez a' nevezet megszűnt, és csak néhány régi házak tarthatták azt meg, nevezetessen a' *Nariskyn*, *Galliozin*, *Repin*, *Dolgoruki*, és *Romanovi* Familiák.

A' Pétersburgi közönséges levelek szerint, a' Moskai, Smolenski, és Kalugai helytartóságokban lakó nemesség azt végzette, hogy 125 ezer főből álló lovas és gyalog katonaságot állíttson ki a' Frantzia Császár ellen. Ez ugyan mind ő magokra, mind az Orosz Birodalomra

nézve igen hasznos végzés vólt; de a' mint a' Napoleon Császár, és az egyesült Frantzia nagy Ármádának győzedelmeiből, és sebes lépésekkel való előmenetelekből könnyen meg lehet ítélni, az Orosz Nemességnek feltett tzielja füstbe ment. — Az özvegy Császárné *Mária Feodorowna I. Sándor* Császárnak édes anyja arra határozta meg magát, hogy valameddig a' jelenvaló háború tart, mind addig ötven ezerrubelt fog eszten-dőnként a' haza védelmezőinek köntösre adni.

Moskaunak Gubernátorává a' Trevisói her-tzeg (Marsal Mortier) a' Moskaui tartomány lo-tendánsává *Lesseps* Generál Consul, a' Moskau-ban lévő hadi seregeknek vezérévé Generál *Mail-haud* tétettek. — A' Frantzia előjáró sereg a' Pakve folyóvíz mentében fekszik.

A' Moskaui közönséges újság levelek szerént minekelőtte hertzeg *Kutusow* az Orosz ármádiá-nak fő vezérlését kezére vette volna, onnan lett elmenetele előtt való napon a' fő templomba menvén nagy buzgósággal imádkozott, és kért a' mindenható Istentől segedelmet. A' *Te Deum* laudamus után az oda való fő Pap és Metropo-lita egy szent keresztet nyújtott ennek a' nagy hérósnak kezébe, 's őtet a' szentelt vízzel meg hintette. E' meg lévén egy igen szép és aran-nyal felékesített Casani Sz. Mária képevel aján-dékozta őtet meg, mellyet ez a' nagy hérós, tudniillik *Kutusow* maga nyakára függesztvén nagy buzgósággal imádkozott a' Mindenhatót, és se-gedelmet kért tőlle. A' templomba nagy szá-mal gyűlt minden kar és rendbéli emberek köny-nyekkel elegyített örömmel áldották ezt az útnak készült héróst. Áldották a' Császár szentséges

személyét is, a' ki a' vitéz Orosz Armádiának fő vezérlését erre a' nagy és fegyverben megőszült hősra bízta.

Hadi Történetek.

Hertzeg *Kutusow* az Orosz Csász. Armádiának Generálissimussa a' Pétersburgi hivatal szerint való újság leveleknek 29-ik Augustusi darabja szerint a' Gavewo-Salmisói fő hadi kvártélyhoz menvén az első és második armádiát öszve kaptsolva, és Wiasmából Gshas felé hátrálóba lenti találta, a' hol Generál *Barclai de Tolly* az Orosz Armádiának fekvését bátorságosnak, és az ütközetre alkalmatosnak lenni nem találta. — Generálissimus hertzeg *Kutusow* magában eltökélte, hogy addig, míg Moskauból és Kalugából a' segítő seregek hozzá nem érkeznek, az ellenséggel szembezállani nem fog. Illyenképen igyekezett ő a' vezérlésére bízott armádiát meg erősíteni, és az elleuséget meg gyengíteni, a' ki mennél előbre nyomúlt, annál távolabb esett a' hozzá ment segítő seregektől. E' vólt a' hertzeg *Kutusow* plánuma.

Még minekelőtte az Orosz armádiához ment vólna, a' tartalék armádia vezérének *Milloradovits* Generálnak parantsolatot küldött, hogy a' maga hadi népével és a' Moskaui helytartóságbeli katonasággal *Markoff* Generál Lajtinánt vezérlése alatt *Moshaiskba* marsirozzon. Az ezen várostól 11 verstre fekvő falu *Borodino* választatott ki arra, a' hol az ellenséget elvárják. Az ezen falu háta megett lévő positio jobb felől, és az armádia dereka meglehetősen erős vólt, és egy mély pataktól védelmeztetett; de bal oldalról, melly *Simenoffska* faluhoz támaszkodott, nem volt oly

alkalmas, és azt a Smolenszkói Moshaisk felé
vivő úton meg lehetett volna kerülni. Ennek a
veszélynek eltávolítására az ármádiának bal
szárnyát egyúthány földvárakkal meg erősítette
a fő vezér, 's nevezetesen Semenoffskához más-
fél ágyú lövésre egy olly földvárat készített,
melly az ő vélekedése szerént, ha szinte elfog-
laltatott volna is az ellenség által, még is sem-
mi változás nem esett volna a védelvezés al-
kotmányában, és mindenkor hátráltatni lehetett
volna az ellenséget.

Még el sem végezték ezeket a munkákat tö-
kéletesen, midőn az ellenség September 5 dik
napján már meg jelent, 's annak előseregét egye-
nesen a falu előtt való földvár ellen küldötte,
és abban a szempillantatban elkezdődött a ke-
mény verekedés elsőben a Kanownitzin Gen. Laj-
tinant vezérlése alatt volt útósereggel, melly az
ármádia bal szárnyán volt, 's azután pedig a
hertzeg *Bagration* ármádiájával. — A földvára-
kat, mellyeket a föld keménysége miatt töké-
letesen elvégezni nem lehetett, délután négy órá-
tól fogva egész éjjelig védelmezték az Oroszok,
és hol elvesztették, hol ismét vissza nyerték,
végtére éjjel elhagyták, 's nyóltz ágyút elvesz-
tettek.

September 6-ik napját holmi apró és tsekély
tsatázásokkal töltötték el. Az ellenség a maga
fő erejét ármádiájának jobb szárnyára húzta, bal
szárnyát pedig batteriákkal erősítette meg. Ge-
nerálissimus *Kutusow*, a ki eleve ellátta azt,
hogy az ellenség az Orosz Ármádiának bal szár-
nyát fogná leghevesebben megtámadni, követke-
zendő rendeléseket tett, a 2-ik, 4-ik, 6-ik, és

7-ik corpusokat két gyalog seregből álló líncával fedeztette, ezeknek hátok megé állítottak ki a' a' lovas seregek. A' Csász. testőző lovas seregek az ármádia dereka és bal szárnya közt rezervába állottak, melly ezen kívül a' 3-ik corpustól fedeztetett. Hogy az Orosz ármádia gyengébb bal szárnyát meg lehessen erősíteni, Gen. Lajtinant *Tutskoff* a' harmadik corpussal, és a' Moskaui militziával az ott lévő sűrű erdőtske háta megett lesbe állítatott ki olly parantsolat mellett, hogy mihelyt az Orosz ármádiának bal szárnyát az ellenség meg támadja, 's azt meg kerülni igyekezik, azonnal a' Smolesnski régi úton a' Frantziákat hátul kerülj meg.

Hertzeg *Kutusow* az ármádiához lett menetele után mingyárt magához gyűjtötte az Orosz Generálisokat, és szép 's bátorító beszédet mondott a' hadi seregekhez, mellyet nagy hazai buzgósággal halgattak és sok vivat kiáltással vettek a' katonák. — Ügyöknek szentsége által elfoglatatván készek voltak azért élni és halni. September 7-ik napján, reggeli 4 óraker setét felhő fedvén bé az ég kárpitját, az ellenség (értik a' Frantziákat) az Orosz ármádiának bal szárnya ellen meg indúlt, mingyárt el is kezdődött a' verkedés, 's egész éjjelig tartott, mivel egyik rész sem akart a' másiknak engedni, mind a' két részről sok ember hullott el, a' tisztek közzül is ném kevesen fosztattak meg életektől, sokan estek sebbe. Gróf *Woronzow* Generál Major, a' midőn bajonettokkal rohant volna az ellenségre, nagy sebet kapott, hasonlóképen a' második ármádiának fő vezére hertzeg *Bagration* is, még is mindazáltal az ellenségnek minden erőlködé-

se haszontalan volt, sem gyalogságával, sém lovasságával erőt nem vehetett az ármádia balszárnyán, valahányszor meg újította az ütközetet, mind annyiszor vissza veretett a' meg búsúlt Orosz katonáktól, úgy annyira, hogy még azt a' darab földet is, mellyet reggel elfoglalt, este elhagyni kényszerítettetett. — Az ármádia derekát is haszontalan támadta meg az ellenség, minden ponton vissza veretett, kéntelen vólt az éjjel békövetkezésével magát hátra vonni, az Orosz seregek nyerték el a' tsata mezőt. A' következett reggel az ellenségnek úzésére Generál Platow küldetett el, a' ki annak utól menő seregét *Borodino* nevű falu mellett utól is érte.

Ilyenképen íratik le a' múlt September 7 ik napján a' Moskwa folyó víz mellett esett véres tsata a' Pétersburgi udvari újság leveleknek 72-ik darabjában. Különbözőképen adatik az elő a' Frantzia 18-ik büllétinben; ellenkezőt mutatott Moskau városának hét napokkal azután a' Frantziák által lett elfoglaltatása is.

Hasonló hitelt érdemel Gen. Lajtinant Gróf Wittgensteinnak *Sándor Császár*hoz September 13-ik napján *Sokoliskából* küldött tudósítása is, melyben a' többi közt így szóllott: Az én vezérlésemre bízott ármádiánál, *úgymond*, minden dolgok jól folynak, még most is a' régi helyen táboroznak seregeink, tsendesen van az ellenség, semmihez sem mér kezdeni, a' tábori eleségnek nem léte miatt sok szükséget szenved, sok betegek vannak. Minden nap sok szökött katonák és fura zsirozók, az az portázni, járók hozatnak ármádjánkhöz. — Marsal *Macdonald*, mintegy 10 ezer

Prusszus és Lengyel katonákból álló sereget hagyott *Dünaburg* mellett, a' többivel pedig a' Wilnába vivő úton *Esoros* ellen marsirozott, de merre fog fordúlni, még most bizonyosan tudni nem lehet. Hihetőképen azon iparkodik, hogy a' Szakszóniai hadi seregekkel magát öszve kaptsolhassa, 's azoknak segítségével a' *Tormaszow* Generál vezérlése alatt lévő seregeket megtámadhassa.

A' hertzeg *Kutusow* vezérlése alatt lévő Orosz nagy ármádiáról következő tudósítások adatnak ki a' Pétersburgi újság leveleknek 22-ik Szeptemberi darabjában:

A' Feldmarsal hertzeg *Kutusow* vezérlésére bízott, és *Mosaisk* előtt öszve kaptsoltatott két napnyúgoti ármádiák jól látták, melly sebes lépésekkel igyekezzen az ellenség előre menni, oly bizodalomban lévén *Napoleon* Frantzia Császár, hogy a' Moskaui kőfalak közt esendő verekedés, bizonyosan véget fogna az Oroszokkal va ó háborúnak vetni. De nagyon megtsalatkozott reménységében, mivel noha Szeptember 7-ik napján minden hadi erejét az Orosz ármádia megrottására fordította, még is minden pontokról vissza verettek, és ezen két utolsó verekedésben 40 ezer embert, és 16 ágyút vesztek el. A' Frantzia hadi foglyoknak és szökött katonáknak beszédjek szerint 19 Generálist vesztek el a' Fr. Ármádia, a' kik között hatan meg hóltak, 13-an sebbe estek; az elsőbkek között valók voltak *Friant*, *Montbrün*, *Caulincourt* osztályos Generálisok; az utolsóbbak, az az, a' sebbe estek között valók, *Davoust*, *Junot*, és General *Bonami*, az utolsó a' meg keseredett Orosz Ármádiának dühösségétől félvén, magát *Joakim Napoleon* Nápolyi Királynak adta ki, 's ezen ravasszággal mentette meg a' maga életét. — A' mi veszteségünk (így adja elő a' fent nevezett Pétersburgi újság levél) mintegy 25000 emberre megyen, kik rész szerint meg hóltak, rész szerint

sebbe estek. Az elsőbbek közöttül valók voltak *Kutusow* és *Tutskow* Generálisok, az utolsóbbak közöttül hertzeg *Bagratiön*, 2 *Tutskom*, hertzeg *Gortsakow*, *Bachmetiew*, Gróf *Woronzow*, és *Kretow* Generálisok.

Ezen két napok után hertzeg *Kutusow* nem akarván a' hadakozásnak kimenetelét egyetlen egy verekedéstől fel függeszteni, nem tartotta tanácsosnak addig, míg a' segítő seregek ő hozzá nem érkeztek, az ellenséget vagy meg támadni, vagy a' Moskauba való bémenetelben megakadályoztatni. — Mit kellyen hertzeg *Kutusownak* ezen előadásáról ítélni, a' Frantzia büllentinokból kitettzik.

A' Frantzia nagy Ármádiánál, September 27-ik napján Moskau városában kiadott 22-ik *Büllentinnek* foglalatja a' következőkből áll: *Lesseps* Generál Consul a' Moskaui tartománynak Intendánsává, avagy fő vígyázójává tététt. Ez a' tudós ember az, a' ki a' híres *Peyrouset* e' világ körül való útazásában követte, Kamtsatkában a' szárazra kiszállott, és a' maga tudós útazását az Orosz Birodalmon keresztül a' napkeleti Oceanus tengertől fogva le írta, 's írását nyomtatásban is ki adta. Annakutánna mint Frantzia generális Consul Pétersburgba küldeteit, és a' kereskedésbéti traktákban forgott. Ez a' Generális Consul Moskauban municipalitást, és egynéhány Commissiókat állított fel, mellyek mind oda való hazafiakból állanak.

* * *

A' Wilnai 12-ik Octoberi levelek szerint, Gróf *Lauriston*, a' Pétersburgi Csász. Udvarnál volt Frantzia Csász. Követ az Orosz Armádia Generálissimusának hertzeg *Kutusownak* fő hadi szállására ment, a' hol a' forpostoknál hertzeg *Wolkonsky* Orosz Császár Eő Felsőge Generál Adjutánsa őtet méltóképen fogadván a' nevezett Orosz Generálissimus fő hadi szállására vitte. Mi szolgáltatott erre alkematosságot, senki sem tudja bizonyosan.

D. D. S.